

Acte acadèmic de graduació 2006

Lliçó de graduació

Marc Carrillo

Catedràtic de Dret Constitucional

Universitat Pompeu Fabra

“LA MARCA UPF I LA SOCIETAT”

Al llarg dels seus setze anys, la Pompeu és avui una marca. Com a soci fundador d'aquesta institució puc dir que ja des dels seus inicis la Universitat Pompeu Fabra, la Universitat dels cursos trimestrals, de la biblioteca oberta dissabtes i diumenges, la Universitat oberta a professors estrangers i arrelada a l'entorn urbà, va ser un referent acadèmic. Un referent de vegades erroni, per allò que aquí i arreu sovint es deia que era una universitat privada. Un referent equívoc, en el qual abundaven valoracions del tipus “universitat socialment elitista, integrada per nens de casa bona, aferrissadament competitius a la recerca d'un lloc en el paradís econòmic liberal i profundament dòcils envers l'ordre social establert”.

Però la veritat és que qualsevol estudi sociològic sobre l'origen social dels seus estudiants desacredita aquest pretès elitisme. Tanmateix, per allò de real que encara pugués surar en l'opinió existent en d'altres àmbits universitaris o en la mateixa societat a la qual, com totes les altres, la UPF ha de servir, em permeto apuntar algunes idees sobre el tema, amb motiu d'aquest acte acadèmic de graduació dels llicenciats i diplomats aquí presents, i al qual el rector Josep Joan Moreso ha tingut la deferència de convidar-me.

Tal com espero que entenguin, quan em refereixo a la UPF com a *marca* no em mou res que pugui assemblar-se a cofoisme universitari o a una mena d'esperit d'empresa. Res més lluny de la meva intenció. Em mou la constatació de les innovacions d'organització i funcionament que aquesta universitat va introduir als seus inicis i que amb les seves llums i les seves ombres, que a bon segur tots coneixeu, varen ser un punt de referència per a d'altres. Però, sobretot, el que em motiva és l'oportunitat d'expressar aquí algunes reflexions generals sobre la institució universitària i en particular sobre la Pompeu Fabra, universitat que ara els acredita professionalment per al món laboral en una societat complexa.

Em permetran una evocació personal. Provinc de la Universitat de Barcelona, on vaig fer la llicenciatura en Dret a l'última fase de la dictadura franquista.

Llavors, la universitat pretenia ser una illa de llibertat en una societat que no la tenia. Era una època en la qual reivindicar la llibertat podia portar a la presó i àdhuc, a la mort. Segurament alguns dels presents han vist el film *Salvador*. N'és un exemple, entre molts, de l'època. En aquest acte de graduació convé recordar que la societat i la universitat no poden oblidar i han de preservar la memòria d'aquells que van donar el millor se si mateixos en defensa de les llibertats que avui, sortosament, formen part de la vida quotidiana i de les quals en gaudim. Aquesta reparació és un acte de justícia i de virtut cívica.

La universitat ha de perseguir l'excel·lència en el coneixement. L'excel·lència basada en els valors de l'esforç en el treball, el respecte a l'autoritat del saber i l'esperit de crítica intel·lectual i social. Uns valors que, certament, no abunden en un sistema educatiu preuniversitari en profunda crisi i uns estàndards socials en què malauradament la banalitat ha esdevingut regla de comportament.

La universitat no pot ser una torre d'ivori desarrelada de la societat ni tampoc una simple fàbrica de quadres professionals, imbuïts de l'individualisme possessiu hobbessià, a la recerca del triomf vital com a gossos de presa.

És evident que la formació adquirida a la universitat els ha de servir per guanyar-se la vida. Aquesta és la legítima pretensió de tots els que acaben els seus estudis. Una pretensió que cal aspirar que sigui també compatible amb els valors de dignitat i de llibertat que són signes d'identitat de la persona. Malgrat que a partir d'ara tots els aquí presents es trobin amb una societat més desigual i un mercat laboral cada vegada més difícil i dur.

La universitat els ha proporcionat una primera formació per exercir una professió. Però segurament tenen la convicció –espero– que un no ha de deixar d'aprendre mai. Si és així, opino que és la manera més intel·ligent que poden tenir per afrontar els reptes vitals i professionals que els esperen a cada cantonada. Per tant, si poden, mirin d'anar a estudiar a l'estranger i conèixer altres mons. La identitat personal i col·lectiva acostumen a ser patètiques si un no es mou pel món que l'envolta. Un món profundament injust, on solament un

terç de la població viu amb formes democràtiques de govern i unes condicions materials de vida dignes. Els que avui estem aquí tenim la sort de gaudir d'aquestes condicions. Però una bona part de la població del planeta no coneix aquests beneficis, sinó que viu sotmesa a dictadures de tota mena; a ocupacions militars en guerres com la de l'Iraq, absolutament contràries, per una altra banda, a un dels ordenaments jurídics més *soft* com és el dret internacional; a assassinats militars com és el cas de la franja de Gaza a Palestina. Sigui quina sigui la seva professió futura, no poden fer abstracció del món en el qual viuen.

La Universitat Pompeu Fabra va ser creada amb la voluntat de proporcionar a la societat catalana un model d'universitat pública basat en l'excel·lència al servei d'una societat democràtica. Va ser dotada d'uns mitjans personals i materials dels quals ha gaudit tota la comunitat que la integra. Després de setze anys de trajectòria, els resultats han estat globalment positius més enllà de les ombres que tota obra col·lectiva comporta. L'esforç que tota la societat ha fet amb la seva contribució per construir una institució com aquesta ha de trobar una justa resposta en l'esforç i la competència professional que els nous graduats i diplomats han de demostrar.

En els primers anys de la UPF, des d'altres àmbits universitaris es deia dels seus estudiants que eren una mena d'ovelles emmirallades en potents universitats de la cultura anglosaxona. Aquesta mena de provincianisme universitari és possible que existeixi. Tanmateix, quan m'he referit a la *marca* Pompeu Fabra ho he fet des de la convicció que els seus professors i estudiants formen part d'una institució que, en la mesura de les possibilitats que ofereix la societat catalana i l'espanyola en general, fa un esforç permanent per procurar la major excel·lència i competència professional dels seus membres al servei d'aquesta societat. És a dir, que la Pompeu Fabra vol retenir com a pròpies les experiències de les millors universitats; però com deia el doctor Josep Fontana a l'acte de graduació de l'any 1997, el que no escau és fabricar un model d'estudiant que tendeixi a convertir-se en gos de canòdrom al qual es fa córrer darrere de llebres que no valen la pena.

Aquest esforç d'inversió pública al qual feia referència va permetre que la UPF disposés des dels seus inicis d'una esplèndida base informàtica en tots els seus serveis. Internet és avui un valor adquirit del qual s'han beneficiat totes les promocions d'estudiants d'aquesta universitat. Però l'accés a la xarxa en un món globalitzat –i perdó pel tòpic– no pot ser entès com una finalitat. Internet ha estat, és i serà un mitjà extraordinari per obtenir informació i fer recerca d'una manera més accessible; però mai podrà ser un fi en si mateix. Dic això perquè hi ha indicis racionals que, de vegades, la xarxa ha estat l'única font d'informació de molts estudiants al llarg dels seus estudis. I quan això passa, la conclusió no és cap altra que la ignorància. Sense que serveixi de precedent, cito aquí el polític Giovanni Sartori quan denunciava els perills que es deriven de l'ús dels mitjans audiovisuals com a únic instrument d'informació, tot afirmant que fruit d'aquesta patologia social el món estava passant de l'*homo sapiens* a l'*homo videns*. Estic segur que coincidiran amb mi en la idea que els universitaris i els futurs professionals que aviat seran vostès no es poden permetre arribar a aquest grau d'estupidesa.

Doncs bé, des d'aquesta convicció acabo la lliçó de graduació desitjant-los que el futur els sigui profitós; que mirin de no passar per la vida deixant indiferència al seu voltant. Per tant, no sempre és imprescindible ser amable ni tampoc voler quedar bé. Al capdavall, visquin la vida dignament i, si poden, de manera intensa. Però sempre en llibertat i igualtat.